

**Stručný prehľad dejín slovenčiny a jazykovedy pre
základné školy a gymnáziá**

11.5.2020

Jozef Berta

Stručný prehľad dejín slovenčiny a jazykovedy pre základné školy a gymnáziá

Jozef Berta

Dr. Jozef Berta

Stručný prehľad dejín slovenčiny a jazykovedy pre základné školy a gymnáziá

Copyright © 2020 Dr. Jozef Berta

Počítačová sadzba a grafická úprava: Jozef Berta 2020

Návrh obálky: Jozef Berta 2020

Upravené vydanie

Autor dáva súhlas na verejné rozširovanie

tejto príručky v elektronickej podobe.

Zverejnené na www.zsgmik.sk a www.BertaJozef.webnode.sk

Obsah

Charakteristika jazyka reči, písma	6
Jazyk a reč	6
Definícia hlásky, písmena (grafémy)	10
Písmo	11
Rozdelenie indoeurópskych jazykov a stručná charakteristika praslovanského jazyka	14
Slovanské písomníctvo a stručná charakteristika staroslovienského jazyka	17
Používanie latinčiny	20
Používanie češtiny	20
Snahy o povýšenie slovenského jazyka na jazyk spisovný	21
Vývin slovenského jazyka od 20. storočia až po súčasnosť	25
Jazykoveda a jej disciplíny	32
Použitá literatúra	36
Odpovede na otázky	37

Charakteristika jazyka reči, písma

Jazyk a reč

Ľudia sa *medzi sebou dorozumievajú* spravidla *jazykom, rečou*.

Ľudská reč je:

- ▶ prostriedok na dorozumievanie,
- ▶ teda prostriedok, pomocou ktorého sa ľudia medzi sebou stýkajú,
- ▶ vymieňajú si myšlienky
- ▶ a dosahujú vzájomné dorozumenie.

Slová **jazyk** a **reč** sa často používajú tak, akoby sa obidvoma týmito slovami pomenúvalo to isté.

V skutočnosti **medzi jazykom a rečou** je *podstatný rozdiel*.

Rozdiel je asi taký

- ▶ ako napríklad medzi projektom stavby a hotovou stavbou
- ▶ alebo medzi receptom a jedlom uvareným podľa tohto receptu.

V uvedených prirovnaniach:

- ▶ **jazyk** predstavuje projekt stavby, recept;
- ▶ **reč** predstavuje skutočnú stavbu, pripravené jedlo.

Jazyk nie je náhodný zhluk prvkov (hlások, slov).

Môžeme ho chápať ako **dohodnutý kód, súbor znakov a pravidiel**. Je to teda:

- ◆ **súhrn ustálených znakov a pravidiel**, (ktoré sa týkajú *hláskoslovia, tvorenia slov, tvorenia viet* a vôbec *stavby praktickej reči*),

- ♦ **zákonov** (zaoberajú sa nimi **jazykovedci** - sú akýmsi **inžiniermi jazyka** a dbajú na **dodržiavanie zákonov**, aby sa zo **slovenčiny nestala babylončina**),
- ♦ **inventár predpisov**, na základe ktorých vzniká **reč**.

Reč je:

- ▶ **vonkajšia podoba jazyka**,
- ▶ **zvukovo alebo písomne vyjadrovaný hovor** (**konkrétne využitie jazyka v komunikácii**).

Jazyk a **reč** sú rozdielne pojmy, ale v praxi nie je potrebné ich vždy rozlišovať.

Z vymedzenia **jazyka ako nástroja myslenia a dorozumievania** vyplývajú aj nasledujúce **základné funkcie jazyka**:

- ♦ **Poznávacia** (kognitívna),
 - uplatňuje sa v kontakte s myšlienkovou oblasťou, vo vzťahu jazyka, myslenia a vedomia. Ide o **funkciu**, ktorá je **evidentná pri rozmýšľaní a formulovaní myšlienok**.
- ♦ **Dorozumievacia**,
 - uplatňuje sa v **procesе komunikácie**, pri **dorozumívaní**.
- ♦ **Výrazová** (expresívna),
 - výrazovými (expresívnymi) jazykovými prostriedkami vyjadruje **svoj subjektívny, citový vzťah k pomenovaným objektom**.

Spisovný jazyk je:

- ♦ **formou národného jazyka**, ktorá sa **používa v oblasti celej príslušnej národnej spoločnosti vo verejnom celospoločenskom dorozumívacom styku**,
- ♦ **nástrojom myslenia** (keď človek hovorí, vyjadruje to, čo myslí) a **dorozumievania**,
- ♦ aj **základnou formou pre literárne umelecké útvary**.

Je uspořádaný:

- ▶ na *najrozmanitejšie ciele*,
- ▶ na *všetky dorozumievacie potreby, ktoré v danej spoločnosti jestvujú*.

Jazykové prejavy majú najrozmanitejší cieľ. Rozdielne ciele **jazykových** prejavov majú svoje dôsledky aj pri zostavovaní týchto prejavov.

Podľa **cieľa prejavov**, podľa ich **určenia** sa vyberajú primerané **slová**, primerane sa zostavuje **veta** a primerane prehĺbene sa **podáva**.

Preto sú jazykové prejavy vo svojich **prostriedkoch vnútorne členené** na tieto **jazykové štýly** (jazykový štýl je ustálený výber vyjadrovacích prostriedkov a spôsob ich použitia v istej situácii na istý určený cieľ):

ŠTÝLY

interindividuálne

(existujúce medzi jedincami, individuami)

individuálne

(osobné,
štýly doby,
školy, smeru),

vecné

umelecký

súkromného styku

-ide o prejavy, pri ktorých
podávateľ a prijímateľ
prejavu stoja zoči – voči,
veľa oznamovacej informácie
vyplyva zo situácie a z
mimojazykových prostriedkov
(*hovorový štýl*)

verejného styku

(*náučný,*
publicistický,
administratívny,
rečnícky štýl)

ŠTÝLY

objektívne

náučný administratívny

objektívno – subjektívne

publicistický rečnícky esejistický

subjektívne

hovorový umelecký

Vo verejnom celospoločenskom dorozumievacom styku sa alebo len na **obmedzenom území**, alebo v **obmedzenej skupine národného spoločenstva** používajú aj **iné formy národného jazyka**, ktoré sa od spisovného jazyka líšia svojou verejnou **celospoločenskou funkciou**:

➤ **miestne nárečia,**

☞ sú vymedzené *zemepisne*,
rozčleňujeme ich na *tri základné nárečové skupiny* (na *západnú, strednú* a *východnú*).

➤ **dobové nárečia,**

☞ *reč* používaná v *istom období jej historického vývinu*,
napr.: *Bernolákova slovenčina*.

➤ **sociálne nárečia,**

☞ sú to rozličné *slangy*,
napr.: *mládežnícky slang*,

☞ *žargóny*,

napr. *žargón zemanov, vzdelancov z krásnej literatúry*,

➤ **argoty,**

☞ používajú ich *isté spoločenské vrstvy*,
rozlišujúce sa *podľa veku* alebo *určitých sociálno-triednych zoskupení*,
napr.: *argot deklasovaných spoločenských živlov*

➤ **profesionálne nárečia,**

☞ používajú ich *ľudia „od fachu“ (znalci a odborníci, keď hovoria iba medzi sebou o odborných veciach alebo o svojich „koníčkoch“)*.

Paralelne s prudkým rozvojom vedy, techniky a spoločnosti sa nevyhnutne vynára *potreba zvýšenej starostlivosti o jazyk, o jeho kultúru.*

Pojem jazykovej kultúry zahŕňa *široký komplex otázok súvisiacich s jazykovou teóriou i praxou.*

V *oblasti jazykovej teórie* sú závažné otázky súčasného **úzu, normy** a **kodifikácie** jazykových javov.

Úzus predstavuje *jazykové návyky ľudí, ktoré nie sú ešte normované a prijaté ako záväzné.* Mnohé z takýchto návykov sa *postupom času uštalujú, všeobecne prijímajú a normalizujú.* Stávajú sa *pre širokú spoločnosť záväznými.*

Jazyková norma je *všeobecne záväzná podoba výrazových prostriedkov.* Na základe existujúcej normy možno vymedziť chybu ako odchýlku od záväzne používaných výrazových prostriedkov a v súvislosti s tým už uvažovať o kultúre prejavu.

Kodifikácia predstavuje *uzákonenie spisovnej normy, ktoré uskutočňuje nejaká vedecká inštitúcia* (napr. Jazykovedný ústav Ľ. Štúra Slovenskej akadémie vied v Bratislave), vedecká spoločnosť alebo kolektív.

Uzákonenie, teda **kodifikácia normy** sa publikuje v príručkách, ktoré majú všeobecnú autoritu (*Pravidlá slovenského pravopisu, Slovník slovenského jazyka* a pod.).

Definícia hlásky, písmena (grafémy)

Hlásky je najmenšia zvuková jednotka reči, ktorá má schopnosť odlišovať vecný i gramatický význam slov.

V slovenskom pravopise sa **každá hláska** označuje osobitným písmenom a **každé písmeno** obvykle označuje iba jednu hlásku (*s výnimkou ch, dz, dž*).

Písmená **i, í – y, ý** tvoria opačnú výnimku a *vo výslovnosti niet medzi nimi rozdielu.*

Poradie hlások v slovách je **ustálené** a **nemeniteľné.**

Súbor všetkých písmen, ktoré sa používajú v istej grafickej sústave, sa nazýva abeceda.

Písmo

Ľudia od nepamäti hľadali spôsob, ako sa **dorozumieť aj na väčšie vzdialenosti**

- ◆ **zvukovými**,
napr. upravené lastúry, bubny;
- ◆ alebo **optickými signálmi**,
napr. spozorovanie veľryby.

Eskimáci si oznamovali niečo **zdvihnutím rúk**, v ktorých držali veslo,

Indiáni si **zakrývaním a odkrývaním ohňa** signalizovali:

- ◆ blížiac sa stádo zvierat,
- ◆ ako zanechávať odkaz neprítomnému adresátovi
☞ na odkazy používali *konáre, kamene, listie, trávy, koly*.

Osobitnou skupinou signálov boli **uzlové písma**,

- ◆ písmom im bola *istá spleť šnúr, visiaca na drevenej palici*,
☞ obsah bol daný veľkosťou, počtom a farbou uzlov,
☞ najviac sa rozvinulo v Mexiku a Peru.

Prvé **primitívne obrázkové písmo** sa nazýva aj **piktografické písmo**.

Po ňom vznikol **vyšší druh písma** (tiež ešte *obrázkového*), ktoré sa nazýva **ideografické písmo**.

- ◆ Je to **slovné písmo (logografické)**,
- ◆ vzniklo v starom Egypte a tu má aj tretí názov **hieroglyfické písmo**.

Morfémografické písmo je v podstate zlepšené **ideografické písmo**.

Po **ideografickom (slovnom) písme** vzniká **sylobografické, čiže hláskové písmo**,

- ♦ pre každú hlásku už malo osobitný znak,
- ♦ je to už vlastne **typ dnešného nášho písma**,
- ♦ zo začiatku to bolo **spoluhláskové písmo**,
- ♦ až neskoršie vznikli **znaky aj pre samohlásky**.
 - ☞ *Spoluhláskové písmo* vzniklo v Egypte. Odtiaľ sa rozšírilo k Feničanom.

Z **fenického písma** vzniklo neskoršie aj **grécke písmo**.

- ♦ **Grécka abeceda**, *prevzatá od Feničanov ako spoluhlásková*, sa viac ráz menila,
- ♦ no napokon sa ujala **aténska abeceda**, ktorá sa *cez Etruskov dostala až k Rimanom (Latinom)*, a tak sa stala matkou **latinky**.
 - ☞ Najstaršie **latinské písmo** (tkzv. *archaická abeceda*) vzniklo asi v 6. stor. pred n. l.
 - ☞ **Litery latinského písma** sa rozdeľujú na **majuskuly** a **minuskuly** (*veľké* a *malé písmená*).

Germáni mali už v 2. storočí pred n. l. vlastné písmo – **runy**.

- ♦ Pod vplyvom Rímskej ríše a kresťanstva prijali **latinku**.

Pre **slovanské jazyky** vytvorili *prvé písmo* (**hlaholiku**) **Cyril** a **Metod**.

Pri kolíske a šírení písma v *najstarších a starších časoch* stálo vždy **náboženstvo**.

Tento fakt ovplyvnil to, ako sa v Európe rozširovala **latinka** a **hlaholika**.

- ♦ Na pôde **západnej (rímskej) cirkvi** vznikli podmienky na rozvoj **latinského písma**;
- ♦ na pôde **východnej (pravoslávnej) cirkvi** na rozvoj **slovanského písma (hlaholiky)**.

Na základe **hlaholského písma** vznikla **cyrilika** a postupne **dnešná azbuka**.

Latinka i **cyrilika** sa postupne upravovala a menila.

V Európe **Nemci** dlhší čas písali **švabachom**.

Vznikali aj rozličné ďalšie **typy písma**.

V súčasnej dobe:

- ◆ 30% ľudstva píše **latinkou**,
- ◆ 30% píše **indickým písmom**,
- ◆ 10% ľudstva píše **azbukou** a **arabským písmom**,
- ◆ 40% ľudstva píše **osobitným, vlastným písmom**.

Slovenský jazyk je jazyk **slovanský**.

Po **slovensky** *hovorí dnes* **vyše 5 miliónov ľudí**
a **slovanskými jazykmi** *hovorí spolu* **do 300 miliónov ľudí**.

Rozdelenie indoeurópskych jazykov a stručná charakteristika praslovanského jazyka

Slovanské jazyky sú jednou vetvou tzv. **indoeurópskych jazykov**, ktoré tvoria:

- ♦ veľký jazykový zväz jazykov,
- ♦ rozkladajú sa v širokom páse **od Indie cez Európu až do Ameriky**.

Indoeurópske jazyky sú si navzájom v rozličnom stupni príbuzné.

Do indoeurópskeho jazykového zväzu patria tieto jazyky:

- ♦ **jazyky indoiránske**,
 - *staroindický i novindický a perzský jazyk;*
- ♦ **grécky jazyk**,
 - *starogrécky i novogrécky;*
- ♦ **arménsky jazyk**;
- ♦ **latinský jazyk**;
- ♦ **románske jazyky**,
 - *rumunský, taliansky, španielsky, portugalský a francúzsky;*
- ♦ **keltské jazyky**,
 - *írsky jazyk, ostatné vymreli;*
- ♦ **germánske jazyky**,
 - *nemecký, dánsky, švédsky, nórsky, holandský, anglický a vymretý gótsky;*
- ♦ **baltské jazyky**,
 - *litovský, lotyšský a vymretý jazyk staropruský;*
- ♦ **slovanské jazyky**.

Slovanské jazyky sa delia na tri základné skupiny:

- ① **východoslovanské jazyky**,
 - *ruština, ukrajinčina, bieloruština;*
- ② **južnoslovanské jazyky**,
 - *srbochorvátčina, slovinčina, macedónčina, bulharčina, staroslovienčina;*

③ **západoslovanské jazyky,**

- *poľština s kašubčinou, čeština, slovenčina, horná a dolná lužická srbčina a vymretá polabčina.*

Slovania žili pôvodne na severovýchode a severe Karpát, medzi riekami Dneprom a Odrou.

- ♦ Odtiaľ sa rozšírili na východ.
- ♦ Na východe sa dostali až po Ural a Čierne more,
- ♦ na západe po riekou Labe
- ♦ a na juhu sa usadili na Balkáne.

Po príchode na naše územie (**okolo 6. stor.**) preberali po národoch, ktoré tu žili pred nimi (**Kelti, Germáni**) **mená riek** a **hôr** (napr. **Karpaty, Tatry, Nitra, Váh**).

Prvé správy o **jazyku Slovanov** pochádzajú:

- ♦ **z 9. storočia,**
- ♦ **z územia Veľkomoravskej ríše.**

V tom čase boli **slovanské jazyky** ešte **značne blízke**.

Ich **spoločný jazyk** sa nazýva **praslovanský jazyk** (**praslovančina**).

Z pôvodného **indoeurópskeho prajazyka** sa vyčlenila niekoľkými **charakteristickými zmenami** v **hláskovej stavbe**.

- ♦ **Spoluhlásky k, g, ch** pôvodného prajazyka sa v praslovančine zmenili na **č, ž, š** **pred samohláskami ь, i, e, ě**,
 - z predpokladaných praslovanských slov ***kelo, *giv, *legeti** vznikli tak slovenské slová **čelo, živý, ležať**.
- Ⓢ Takáto zmena sa označuje ako **prvá palatalizácia** (**prvé zmäkčovanie**).
- ♦ Podobné zmeny sa uskutočnili **aj pred samohláskami i, ě**, ktoré vznikli z **dvojhlások ei, oi, ai**.
 - z indoeurópskych podôb ***koina, *vikoi, *rokē** vznikli slová **čena, vŕci, roče**.

Ⓟ To bola **druhá palatalizácia (druhé zmäkčovanie)**.

- ◆ Po **samohláskach ъ, і, ѣ** z pôvodných tvarov ***кѣning, *вѣнькъ** vznikli v praslovančine tvary **кѣнѣзь, вѣньсь**.

Ⓟ Takáto zmena sa označuje ako **tretia palatalizácia**.

V príkladoch sa uvádzajú **hlásky podobné tvrdému (ѣ) a mäkkému (ь) jeru**, ktoré poznáme z ruštiny.

- ◆ Sú to **tzv. redukované vokály**, ktoré vznikli z **indoeurópskych vokálov і, u**.
- ◆ **Praslovanský vokál ь** zase vznikol z **indoeurópskeho vokálu ū**.
 - Dobré to vidieť na tvare **сѣръ**, z ktorého v **praslovančine** vznikol tvar **сь**.

Ak porovnáme **dnešné slovanské jazyky**, zistíme, že sú neobyčajne **blízke**.

Z toho možno vyvodiť záver, že:

- ◆ **praslovančina** sa pomerne dlho rozvíjala ako
 - **jednotný dialekt indoeurópskeho prajazyka**,
 - a to v období, keď **Praslovania** žili v **spoločnej pravlasti**.

Keď sa však z **tejto pravlasti rozišli**, začal sa aj ich **prajazyk, praslovančina, rozpadat' na jednotlivé dialekty**.

Tieto **dialekty sa rozlišovali** najmä svojou **hláskovou stavbou**.

V **historickom vývine** sa **niektoré z týchto dialektov** stali **základom spisovnej slovenčiny** (napr. **stredoslovenský dialekt**).

Rozpad praslovanského jazyka na jednotlivé slovanské jazykové skupiny sa kladie do **10. storočia nášho letopočtu**.

Slovanské písomníctvo a stručná charakteristika staroslovienskeho jazyka

Na území Veľkomoravskej ríše vzniklo slovanské písomníctvo.

- ♦ Založili ho **solúnski bratia Konštantín a Metod**,
 - v roku 863 prišli ako vyslanci byzanského cisára Michala na dvor veľkomoravského kniežaťa Rastislava s misijným poslaním,
 - priniesli so sebou aj **preklady náboženských a bohoslužobných kníh do macedónskeho nárečia**, ktorým sa v tom čase hovorilo v okolí mesta Solúna.

Slovanské písomníctvo sa u nás dlho neudržalo, lebo kráľ Svätopluk vykázal Metodových žiakov z Veľkomoravskej ríše.

- ♦ Uchýlili sa **na slovanský juh** a v **Bulharsku** za cára Simeona založili skvelú **tradíciu slovanského písomníctva**, ktoré sa potom rozšírilo medzi východnými Slovanmi a u východnej časti južných Slovanov.
 - Títo Slovania dodnes používajú **starobylé cyrilské písmo (cyriliku)**.

Jazyk, ktorý sa používa **v tomto písomníctve**, sa nazýva:

- ♦ **starosloviensky**,
- ♦ alebo aj **starobulharský**,
- ♦ neskoršie aj **cirkevnoslovanský**, lebo sa používal ako **cirkevný liturgický jazyk** a dostali sa doň aj **prvky národných jazykov** a rozličné **biblie**.

V Rusku bola **cirkevnoslovanská podoba staroslovienskeho jazyka spisovným a jediným kultúrnym jazykom až do konca 17. storočia**. Pri liturgii sa tu používa **dodnes**.

Srbochorváti a Bulhari ho využívali **do 19. storočia**. Pravoslávni Slovania (aj u nás) ho ako **liturgický jazyk používajú dodnes**.

Pamiatky písané **staroslovienskym jazykom** sa zachovali takisto **dodnes**.

Starosloviensky jazyk je **najstarší a historicky najdôležitejší slovanský jazyk**, ktorý **v 9. storočí Cyril (Konštantín) a Metod vypracovali a povýšili na spisovný jazyk**.

- ♦ *Východiskom bolo bulharsko-macedónske nárečie.*
- ♦ Mal **dve abecedy**:
 - ⇒ **hlaholiku**,
 - odvodenú **z byzantského malého rýchlopisného písma**,
 - zostavil ju **Konštantín na základe písmen malej gréckej abecedy**;
 - ⇒ **a cyriliku**,
 - odvodenú **z byzantského ústavného písma** používaného **v cirkevných knihách**,
 - zostavil ju **pravdepodobne Cyril-Konštantín úpravou malej gréckej abecedy na bulharskom území**.

Za čias Veľkej Moravy bol **starosloviensky jazyk**:

- ♦ **prvým kultúrnym jazykom Slovanov v kultúrnom svete**
- ♦ a zároveň **štvrtým jazykom v kresťanskom svete** (popri **latinčine, gréčtine a latinčine**),
 - ▶ mohol sa po schválení pápežom Hadriánom II. a Jánom VIII. používať ako **jazyk liturgický**,
- ♦ **svetovým jazykom**, pretože **ovládal veľkú východnú časť Európy**, bol na úrovni **latinčiny a gréčtiny**.

Staroslovienčina využívala **písmená**, ktoré **v dnešnej abecede nemáme**. Sú to:

- ⇒ **nosovky ě (én), ѣ (ón)**,
 - **zanikli v druhej polovici 10. storočia**,

- napr.: **Golęta – Galanta, rōka - ruka**,
⇒ jery **ь** (mäkký jer), **ѣ** (tvrdý jer),
➤ zanikli v 10. – 11. storočí.

Geniálnosť Konštantína sa prejavila:

- ◆ predovšetkým **zostavením systému grafických znakov**, ktorý plne vyhovoval nárečiu solúnskych a zrejme aj veľkomoravských Slovanov.
- ◆ **Pravopisný systém staroslovienčiny** bol dokonalejší ako používali **Frankovia a Briti**.
- ◆ **Staroslovienske texty** sa hemžia **novotvarmi**.

Medzi prvé jeho preklady patrí **Evanjeliár**.

Na **Veľkej Morave** pripravil:

- ⇒ **preklad omšových textov**,
- ⇒ ďalej **školské príručky**, najmä **z gramatiky a muziky**.

S bratom **Metodom** preložili:

- ◆ **celé Evanjelium**
- ◆ **a Skutky apoštolské**.

Používanie latinčiny

V druhej polovici 10. storočia sa buduje **Uhorská ríša**, v ktorej vládnuca vrstva nebola slovanská.

Celkom sa upevňuje **feudalizmus** a s ním aj **latinský jazyk** ako *jazyk cirkevný, kultúrny i administratívny*.

Latinčina sa udržala ako **spisovný jazyk** v Uhorsku *omnoho dlhšie ako inde*, lebo to **bol** **mnohojazyčný štát** a latinčina vyhovovala ako **nadnárodný dorozumievací prostriedok** v istých životných oblastiach.

Na Slovensku sa teda **písalo po latinsky** už od prvopočiatku Uhorskej ríše (po **rozpadnutí Veľkej Moravy**). Latinčina tu bola *jazykom literatúry, kráľovskej kancelárie, panujúcej feudálnej triedy, duchovenstva i vzdelancov* až **temer do 19. storočia**.

Používanie češtiny

České krajiny sa po *rozpade Veľkomoravskej ríše osamostatnili* a boli *politicky oddelené od Slovenska (to sa stalo súčasťou Uhorskej ríše)*.

Neprestal však medzi nimi kultúrny styk, ba po založení **pražskej univerzity** v roku **1348** *sa kontakty Čechov a Slovákov prehĺbili*, lebo *na pražskej univerzite študovalo mnoho Slovákov*.

Od tých čias *preniká čeština ako spisovný jazyk na Slovensko a používa sa v písomnostiach*.

Rozširuje sa:

- ♦ pod vplyvom **husitských výprav** (15. storočie)
- ♦ a v súvislosti s **príchodom českých protestantov** na naše územie (16. storočie).

Od 15. storočia až do konca 18. storočia sa teda **na Slovensku** používala **čeština ako spisovný jazyk**.

Keďže to bol **jazyk Kralickej Biblie**, nazýva sa aj **bibličtina**.

Už od začiatku používania češtiny ako spisovného jazyka prenikajú **do listín domáce slová a výrazy**, ktoré nazývame **slovakizmy**.

Snahy o povýšenie slovenského jazyka na jazyk spisovný

Slovenský ľud popri oficiálnej latinčine a češtine hovoril, **dorozumieval sa aj domácim slovenským jazykom**.

- ♦ Nebol to **oficiálny štátny, ani cirkevný, ani normovaný jazyk**,
- ♦ no bol i v svojej nárečovej podobe nositeľom slovenskej národnej kultúry
- ♦ a mal výrazne a svojské črty, ktoré ho spájali a predurčovali stať sa aj **oficiálnym dorozumievacím jazykom Slovákov**.

Túžby po povýšení slovenského jazyka na jazyk spisovný sa prejavujú:

- ♦ až v 17. storočí v prácach **Vavrinca Benedikta z Nedožier, Bendikta Szolosyho, Daniela Sinapiusa Horčičku**,
- ♦ v prvej polovici 18. storočia v prácach **Alexandra Máczaya, Mateja Bela a Jozefa Ignáca Bajzu** (jeho jazyk je však len zmiešaninou slovenských jazykových prvkov s tradičnou bibličtinou).

Prelomovými a významnými storočiami v osudoch slovenského jazyka bolo 18. a 19. storočie.

Sú to obdobia, v ktorých vrcholia snahy o povýšenie slovenského jazyka na spisovný jazyk slovenský.

V histórii slovenského spisovného jazyka sa hovorí hlavne o **berňolákovčine** a **štúrovčine**, hoci v polovici 18. storočia existovali pokusy o kodifikáciu spisovnej slovenčiny kamaldulskými mníchmi.

Anton Bernolák využil kultúrnu západoslovenčinu ako základ pre prvú kodifikáciu spisovného jazyka (v 2. polovici 18. storočia).

Jeho pravopis sa zakladal na zásade *píš ako počuješ* (fonetický pravopis).

- ♦ Pretože poznal hornooravské nárečie, nebola mu cudzia **mäkkosť d'ě, t'ě ňe, ľe** (*d'ed'ina, t'esto*),
- ♦ základ je však **západoslovenský** (*spíwat', kôň, ešče*).
- ♦ Nepoužíval **samohlásku y** (*mocní Bože*).

Bernolákovým jazykom:

- ♦ písali významní autori (*Hollý, Fándly, Palkovič*),
- ♦ vyučovalo sa ním v prvom slovenskom učiteľskom ústave v Spišskej Kapitule,
- ♦ a rokovalo sa v ňom na zasadnutiach Slovenského učeného tovaríšťa.

Po **uzákonení jazyka (1787)** Bernolák vydal po latinsky písané diela:

- ♦ **Filologicko-kritickú rozpravu o slovenských písmenách**
- ♦ a **Slovenskú gramatiku** (bola to prvá gramatika spisovnej slovenčiny).

V polovici 19. storočia **Bernolákovčina zanikla**.

Obdobie 19. storočia je poznamenané formovaním sa **dnešnej spisovnej slovenčiny**.

Ľudovít Štúr zdôvodnil potrebu spisovného jazyka a osvetlil jeho pravidlá v dielach:

- ♦ **Nárečja slovenskua a potreba písanja v tomto nárečí** (1846)
- ♦ a **Náuka reči slovenskej** (1846).

Nový spisovný jazyk:

- ♦ **bol ustanovený v roku 1843 na fare v Hlbokom** - na spoločnom stretnutí vodcov štúrovskej generácie (**Ľ. Štúra, J. M. Hurbana a M. M. Hodžu**)
- ♦ a **verejne vyhlásený v roku 1844 na zasadnutí Tatrína** v Liptovskom sv. Mikuláši.

Štúr kodifikoval spisovný jazyk **na základe stredoslovenských nárečí** a zvolil **foneticko-fonologický pravopis**.

- ♦ Dôsledne sa označovala **mäkkosť spoluhlásky**.
- ♦ V hláskosloví sa nepoužívali hlásky:
 - **ŕ**,
napr.: **král**,
 - **y**,
napr.: **Orol tatránski**,
 - **ä**,
napr.: **mekí**,
 - **iu**,
napr.: **božú**,
 - **ia**,
napr.: **narečja**,
 - **ie**,
napr.: **d'jet'a**.

Tento spisovný jazyk sa stal **literárnym jazykom všetkých Slovákov**.

Vydávali sa v ňom **knihy, noviny, časopisy**.

M. M. Hodža podporil *nový spisovný jazyk v diele*:

- ♦ **Dobruo slovo Slovákom súcim na slovo,**
 - ale postavil sa proti niektorým **hláskoslovným** a **tvaroslovným pravidlám**.

Na jeho podnet **Martin Hattala** v roku **1851** upravil pravopis na **etymologický**.

- ♦ Nepísal mäkkene v slabikách **de, te, ne, le, di, ti, ni, li**;
- ♦ Používal:

- ☞ samohlásky **ä, y, í**;
- ☞ dvojhlásky **ia, ie, iu**.

Všetky zmeny boli obsiahnuté v **Krátkej mluvnici slovenskej**.
Nový jazyk zjednotil štúrovcov a **berňolákovcov** a stal sa **východiskom dnešného spisovného jazyka**.

V **Štúrových** ideách pokračovala od roku **1863** **Matica slovenská**.

- ♦ Jej predsedom sa stal **katolícky biskup Štefan Moyzes** a podpredsedom **evanjelický kňaz Karol Kuzmány**.

Vznikli aj **tri slovenské gymnáziá**:

- ♦ v **Revúcej**,
- ♦ **Turčianskom svätom Martine**
- ♦ a v **Kláštore pod Znievom**.

V roku **1869** sa uskutočnilo tkzv. **rakúsko-uhorské vyrovnanie**, ktoré dokorán otvorilo brány **maďarizácii**.

Matica slovenská nestačila splniť svoj program, pretože **ju v roku 1875 zatvorili**.

Ešte predtým (v roku **1874**) **zrušili tri slovenské gymnáziá** (v **Revúcej, Kláštore pod Znievom a v Martine**).

Vývin slovenského jazyka od 20. storočia až po súčasnosť

Samuel Czambel prispel významnou mierou k dotvoreniu modernej spisovnej slovenčiny.

V roku 1890 v knihe **Slovenský pravopis** ustálil:

- ♦ i/y, ä, í,
- ♦ **rytmický zákon** a **jeho výnimky**.

Cenil si čistotu ľudovej reči a pri predchádzajúcej rozkolísanej norme sa vždy pridržiaval ľudovej podobe.

Svoju **kodifikáciu** i **normu** zhrnul v príručke:

- ▶ **Rukoväť spisovnej reči slovenskej (1902).**

V **Československej republike po roku 1918** sa slovenský jazyk začal všestranne obohacovať a rozvíjať.

Stal sa **štátnym jazykom, prostriedkom vzdelania**.

V slovenskom jazyku začala vychádzať **tlač, časopisy a knihy**.

Nebola však ujasnená otázka vzájomného pomeru **češtiny a slovenčiny ako národných jazykov**.

V roku 1931 vydal český jazykovedec **Václav Vážný Pravidlá slovenského pravopisu** podľa **Pravidiel českého pravopisu**.

- ▶ **Uprednostňoval** tvary blízke k češtine, **neodporúčal** slová odlišujúce slovenčinu od češtiny, napr.: **rozumet'** namiesto rozumieť, **trpet'** namiesto trpieť.
- ▶ **Povolil používanie slov:** napr.: **láhev, zedník** popri fľaša, murár.

Slovenská kultúrna verejnosť **jeho pravidlá odmieta**, ale v školách sa striktnie vyžadovalo používanie a dodržiavanie **týchto pravidiel**.

Odozva prišla v podobe **hnutia**, ktoré sa nazývalo **purizmus** (lat. purus - čistý).

- Bolo to hnutie, ktoré sa usilovalo o **očistu slovenského jazyka hlavne od českých slov.**
- Opieralo sa o **normu S. Czambela**,
- jeho prívrženci sa sústreďovali okolo časopisu **Slovenská reč.**

V niektorých prípadoch *odstránili slová používané v češtine i v slovenčine* a *nahradili ich slovami s cudzím základom*:

korčule namiesto *brusle*,

topánka namiesto *bota*,

farba namiesto *barva*.

Druhé vydanie Pravidiel slovenského pravopisu (1940) pod vedením **Henricha Barteka** pripravil **A. Baník**.

- ◆ Rešpektoval pripomienky **puristov**, ale **pravopisný systém nezmenil**.

V roku 1943 bol založený **Jazykovedný ústav Slovenskej akadémie vied a umení**.

Po roku 1945 sa spisovný jazyk prudko rozšíril medzi všetkých príslušníkov národa.

Podstatnú zmenu priniesli **Pravidlá slovenského pravopisu z roku 1953**:

- ◆ opierali sa o vedecké poznatky, priblížili pravopis súčasnej spisovnej výslovnosti a uplatnili foneticko-fonologický princíp.
- ◆ Zjednodušilo sa písanie koncového **-i** v slovesných tvaroch:
 - predtým: **ženy praly**, teraz: **ženy prali**,
 - predtým **duby padaly**, teraz: **duby padali**.
- ◆ Nepravidelnosť písania predpony **s-** a **z-** zostala,
 - **sjazd** aj **zjazd**,
 - **sväz** aj **zväzok**.

V rokoch 1959-1968 vyšiel **šesťdielny Slovník slovenského jazyka**, ktorý obsahuje 120 000 slov slovnej zásoby spisovnej slovenčiny.

- Nachádzajú sa v ňom vysvetlenia, štylistické hodnotenia a príklady z literatúry.

Kodifikácia spisovnej slovenčiny v roku 1968 upravuje:

- písanie predpony **s-** a **z-**,
- výnimkou zostalo len slovo **smena** (pracovná),
- ale podľa **Pravidiel slovenskej výslovnosti z roku 1984** sa vyslovovalo **znelo** (**zmena**).

V roku 1984 vyšlo prvé vydanie **Pravidiel slovenskej výslovnosti**. Ich autorom je doc. PhDr. Ábel Kráľ, DrSc.

V roku 1987 vyšiel **Krátky slovník slovenského jazyka** obsahujúci 50 000 najpoužívanejších slov.

25. 10. 1990 SNR schválila **jazykový zákon**, ktorým slovenčinu vyhlásila za úradný jazyk.

V roku 1991 vyšli nové **Pravidlá slovenského pravopisu**, ktoré po dlhom čase a proti tradícii priniesli nový pohľad na funkciu Pravidiel.

- ♦ Priniesli *niektoré zmeny v slovenskom pravopise*, ktoré však *nie sú zásadné*, a preto *nešlo o pravopisnú reformu*.

Pravidlá slovenského pravopisu z roku 1991 priniesli tieto zmeny:

Výnimky z rytmického krátenia,

- ♦ v prípade **činného prídavia** pri *slovesách typu vládnut', viazat'*:
 - správne: **vládnuci, viažuci**,
 - nesprávne: **vládnúci, viažúci**;

- ♦ v 3. osobe. množného čísla sloviess typu *vládnúť*:
 - správne: oni **vládnú**,
 - nesprávne: oni **vládnú;**
- ♦ v prípade *prechodníka* pri *slovesách* typu *vládnúť*:
 - správne: **vládnuc**,
 - nesprávne: **vládnúc;**
- ♦ V prípade *prípony -ár, -áreň* po *predchádzajúcej dlhej slabike* (označenej *dĺžňom*, nie *dvojhĺaskou*) sa *príponová slabika* skrakuje:
 - správne - **prevádzkar**,
 - nesprávne: **prevádzkár;**
- ♦ Po *predchádzajúcej dvojhĺaske* *príponová slabika* zostáva dlhá:
 - správne: **mliekár**,
 - nesprávne: **mliekar.**

Ale pozor!

V ďalšom vydaní *Pravidiel slovenského pravopisu*:

- ♦ sa **pravidlo o skracovaní prípony – ár, - áreň** uplatnilo aj **po dvojhĺaskach**
 - správne: **mliekar, mliekareň**
 - nesprávne: **mliekár, mliekáreň.**
- ♦ Zmena nastala aj pri písaní **veľkých písmen** v názvoch **ulíc, námestí, sadov, mostov** atď.:
 - Bývame na **Ulici osloboditeľov**. Čaká vás na **Námestí mieru**.
- ♦ Zmena nastala pri pomenovaní *oddelení, komisií, odborov, organizácií a inštitúcií*:
 - Chceme pokračovať v štúdiu na katedre slovenského jazyka a literatúry Univerzity Konštantína Filozofa.
Študujem na Ekonomickej univerzite odbor hospodárska informatika.

- ♦ Pri písaní prísloviiek typu dobiela/do biela norma umožňuje písať tieto príslovky **obidvoma spôsobmi**:
- ♦ **dobiela/do biela, naružovo/na ružovo, nanešťastie/na nešťastie, dovidenia/do videnia.**
- ♦ Slovo **zmena** sa píše vo všetkých tvaroch s predponou **z -** :
 - **zmenový, zmennosť, dvojzmenný, viaczmenný.**

Čiarka v súvetí

- ♦ Uvoľňuje sa norma pre písanie čiarky pred spojkami **a, i, aj, ani**,
 - ak vyjadrujú **iný vzťah ako zlučovací.**
 - **Čiarku môžeme písať, ale nemusíme.**
 - ☞ *správne*: Naháňali sme ich, **a** nemohli sme ich dobehnúť(s čiarkou pred spojkou **a**),
 - ☞ *správne* **aj**: Naháňali sme ich **a** nemohli sme ich dobehnúť(bez čiarky pred spojkou **a**).
- ♦ Pred **priradovacími spojkami alebo, ani, či** sa už **nepožaduje písať čiarku**, lebo nie je pre signalizovanie priradovacieho vzťahu potrebná.

Bodka sa nepíše:

- ♦ **za názvom knihy, autora, za nadpisom, pomenovaním ulice, za oznamom, upozornením** a pod.
 - *správne*: Školská úloha Cvičenie Vývin literatúry (Výklad)
- ♦ Bodku **nepíšeme za určením miesta a dátumu.**
Prešov 15. 2. 2004 15. 2. 2004

1.9.1992 bola v Ústave Slovenskej republiky **slovenčina uzákonená ako spisovný jazyk.**

15.11. 1995 Národná rada Slovenskej republiky schválila **zákon o štátnom jazyku.**

Pravopisná komisia Jazykovedného ústavu Ľudovíta Štúra SAV pripravila a vydala:

- ♦ v roku 1998 - *druhé, doplnené a prepracované vydanie Pravidiel slovenského pravopisu,*
- ♦ V roku 2000 - *tretie, upravené a doplnené vydanie Pravidiel slovenského pravopisu,*
- ♦ v roku 2013 - 4. nezmenené vydanie. **Pravidiel slovenského pravopisu.**

Okrem nových **Pravidiel slovenského jazyka** má používateľ slovenského jazyka k dispozícii:

- ♦ **d ďalšie slovníky**, ktoré boli vydané pracovníkmi Jazykovedného ústavu Ľudovíta Štúra SAV,
 - v roku 1989 - **Malý frazeologický slovník,**
 - v roku 2003 - **Krátky slovník slovenského jazyka,**
 - v roku 2004 - **Synonymický slovník slovenčiny,**
 - v roku 2005 **Slovník cudzích slov** (akademický),
 - v roku 2006, 2011, 2015 - **Slovník súčasného slovenského jazyka A – G, H – L, M – N,**
 - v roku 2015 - **Stručný etymologický slovník slovenčiny,**
 - v roku 2018 - **Retrográdny slovník súčasnej slovenčiny.**

Aj v súčasnosti sa základný výskum spisovných aj nespisovných útvarov slovenského národného jazyka sústreďuje predovšetkým v **Jazykovednom ústave Ľudovíta Štúra SAV** ako základnom slovakistickom pracovisku v Slovenskej republike.

Hlavnými oblasťami uvedeného výskumu sú tieto oblasti:

- ♦ systém súčasnej slovenčiny,
- ♦ fungovanie jazyka v súčasnej komunikácii,
- ♦ teória a prax jazykovej kultúry,
- ♦ odborná terminológia,
- ♦ etymológia a jazykový zemepis,
- ♦ dejiny jazyka,
- ♦ onomastika,
- ♦ korpusová lingvistika a počítačové spracovanie prirodzeného jazyka.

Tam vychádzajú aj:

- ♦ **slovníky,**
- ♦ **odborné publikácie o jazyku,**
- ♦ **odborné časopisy.**

Najstarším jazykovedným časopisom na Slovensku je **Slovenská reč**. Ďalšími časopismi, ktoré na Slovensku vychádzajú sú:

- ♦ **Jazykovedný časopis,**
 - ♦ **Kultúra slova,**
 - ♦ **Slavica Slovaca.**
- Otázkam vyučovania slovenského jazyka v školách sa venoval časopis **Slovenský jazyk a literatúra v škole** (v súčasnom období knižne nevychádza).

V roku 1965 vznikol pri FF UK v Bratislave **letný seminár slovenského jazyka a kultúry Studia Academica Slovaca** s hlavným poslaním *starat' sa o poznanie slovenčiny v zahraničí*.

Jazykoveda a jej disciplíny

Pri používaní všetkých prvkov jazyka (**hlások, slabík, slov, viet**) jestvuje presný poriadok.

Jednotlivé prvky jazyka sú navzájom späté, hovoríme, že tvoria **systém**.

Ak chceme jazyk dôkladne poznať, treba ho vedecky skúmať.

Veda, ktorá sa zaoberá skúmaním jazyka (spravidla prirodzeného), sa nazýva **jazykoveda** alebo **lingvistika**.

Pojem **lingvistika** zaviedol **švajčiarsky** jazykovedec a štrukturalista **Ferdinand de Saussure** na odlišenie od dovtedajšej **filológie** (majúcej trochu iné zameranie).

Jazykoveda skúma jazyk z hľadiska jeho jednotiek, stavby, funkcií a vývinu.

Člení sa na viaceré *disciplíny* (*odvetvia*):

- ♦ **Hláskoslovie** (starší názov),
 - náuka o hláskach (zvukoch), o zvukovej stránke jazyka.
V súčasnosti sa zvuková zložka jazyka skúma v rámci:
 - **fonetiky**, ktorá sa zaoberá fyziologickou a akustickou stránkou hlások a ostatných zvukových vlastností reči;
jej predmetom je vedecký opis tvorenia hlások pomocou rečových ústrojov a ich zvukového charakteru;
 - a **fonológii**, ktorá skúma vzájomné vzťahy medzi hláskami a ich zvukovými vlastnosťami so zreteľom na ich významotvornú (dinštinktívnu) funkciu;
jej predmetom je zvukový inventár jazyka.

- ♦ **Ortoepia,**
 - náuka o správnej výslovnosti (netýka sa iba hlások, ale aj hláskových zoskupení, slabík, slov, slovných zoskupení, viet i celých kontextov).
- ♦ **Ortografia** (pravopis),
 - náuka o správnom písaní (súhrn pravidiel a zásad o používaní písmen a interpunkčných znamienok pri písomnom zaznačovaní jazykového prejavu).
- ♦ **Lexikológia,**
 - náuka o slovnej zásobe a vlastnostiach slova (skúma pôvod, význam a tvorenie slov).
- ♦ **Lexikografia,**
 - odvetvie jazykovedy zaoberajúce sa teóriou a praxou zostavovania slovníkov rozličných typov a druhov.
- ♦ **Sémantika,**
 - náuka o význame jazykových jednotiek (slovných spojení slov, viet i textov; podľa toho sa niekedy rozlišuje lexikálna a vetná sémantika) a o zmenách významu.
- ♦ **Semiotika,**
 - všeobecná teória jazykového znaku; vedecká disciplína, ktorá sa zaoberá výskumom znakov a znakových systémov.
- ♦ **Frazeológia,**
 - súhrn ustálených obrazných a expresívnych slovných spojení (frazém) i náuka o nich.
- ♦ **Dialektológia,**
 - skúma miestne nárečia (dialekty), ich stavbu, fungovanie a vzťahy k iným formám národného jazyka.

- ♦ **Etymológia,**
 - náuka o pôvode slov, zaoberá sa skúmaním toho, ako pomenovania vznikli.
- ♦ **Gramatika,**
 - náuka o gramatickej stavbe jazyka, t. j. o ohýbaní slov a ich spájaní vo vete.
- ♦ **Morfológia (tvaroslovie),**
 - náuka o gramatických triedach slov (slovných druhoch), o ich tvaroch, ako aj o významoch (gramatických kategóriách).
- ♦ **Syntax,**
 - jazykovedná disciplína, ktorá sa zaoberá vetnými členmi, skladmi a vetami. Opisuje, ako sa zo slov skladajú vety a z viet súvetia.
- ♦ **Štylistika,**
 - náuka o výbere a spôsobe využívania jazykových, mimojazykových alebo umeleckých prostriedkov a postupov pri dorozumívaní.
- ♦ **Pragmatika,**
 - zaoberá sa fungovaním jazyka v konkrétnej situácii so zreteľom na vzťah partnerov rozhovoru a na cieľ komunikácie. Dotýka sa všetkých jazykových rovín, najmä však štylistiky.
- ♦ **Sociolingvistika,**
 - zaoberá sa spoločenskými aspektmi jazyka (spoločenské postoje k jazyku, spisovnosť a nespisovnosť, jazyková štandardizácia, jazyková politika, jazyková variantnosť a jej spoločenské podmienky).

- ♦ **Psycholingvistika,**
 - zaoberá sa psychickými aspektmi fungovania jazyka (jazyk a myslenie, osvojovanie si reči dieťaťom, proces komunikácie, dvojjazyčnosť – bilingvismus atď.).
- ♦ **Počítačová lingvistika,**
 - využíva poznatky jazykovedy vo výpočtovej technike a naopak.

Použitá literatúra

- FINDRA, Ján. 1998. *Jazyk, reč, človek*. Bratislava : Q 111, 1998. ISBN 80-85401-69-X
- FINDRA, Ján. 2004. *Štylistika slovenčiny*. Martin : Osveta, 2004. ISBN 80-80-63-142-5
- MISTRÍK, Jozef. 1999. *Jazyk a reč*. Bratislava : SPN, 1999. ISBN 80-06-00924-4
- MISTRÍK, Jozef. 2003. *Gramatika slovenčiny*. Bratislava: SPN - Mladé letá, 2003, ISBN 80-10-00000-0
- MISTRÍK, Jozef. 2002. *Lingvistický slovník*. Bratislava : SPN, 2002. ISBN 80-08-02704-5
- MISTRÍK, Jozef. 1988. *Moderná slovenčina*. Bratislava : SPN, 1988. ISBN 80-08-00052-X
- MISTRÍK, Jozef. 1997. *Štylistika*. Bratislava : SPN, 1997. ISBN 80-08-02529-8
- KAČALA, Ján. 1998. *Spisovná slovenčina v 20. storočí*. Bratislava : Veda, 1998. ISBN 80-224-0497-7
- KRAJČOVIČ, Rudolf. 1964. *Náčrt dejín slovenského jazyka*. Bratislava : SPN, 1964.
- KRAJČOVIČ, Rudolf. 1988. *Vývin slovenského jazyka a dialektológia*. Bratislava : SPN, 1988.
- PAULÍNÝ, Eugen. 1983. *Dejiny spisovnej slovenčiny*. Bratislava : SPN, 1983.
- Pravidlá slovenského pravopisu*. Bratislava: Veda, 2000. ISBN 80-22-40-65-54.
- SOMOROVÁ, Renáta. 2005. *Nová maturita – slovenský jazyk a literatúra*. Bratislava: Príroda, s. r. o., 2005.

Odpovede na otázky

Po preštudovaní predchádzajúceho textu odpovedajte na tieto otázky:

- ❶ Charakterizujte jazyk, reč, písmo. Vysvetlite dôvody vzniku reči a písma, druhy písma.
- ❷ Vysvetlite pojmy praslovančina/praslovanský jazyk, staroslovienčina/starosloviensky jazyk, hlaholika, cyrilika a krátko ich charakterizujte.
- ❸ Charakterizujte osobnosti Cyrila a Metoda.
- ❹ Stručne charakterizujte:
 - ◆ vývin slovenčiny od 10. do 18. storočia,
 - ◆ bernolákovskú podobu slovenčiny,
 - ◆ štúrovskú podobu slovenčiny,
 - ◆ osobnosť Ľ. Štúra,
 - ◆ reformu štúrovskej podoby slovenčiny Martinom Hattalom a Samom Czambelom,
 - ◆ význam založenia Matice slovenskej a troch slovenských gymnázií,
 - ◆ spisovnú slovenčinu po I. a II. svetovej vojne.
- ❺ Stručne uveďte snahy o úpravu pravopisnej normy.
- ❻ Do ktorej vetvy jazykov patria Slovanské jazyky (rozdeliť ich do troch skupín so zadelením jednotlivých jazykov).
- ❼ Charakterizujte spisovnú a nespisovnú podobu národného jazyka, delenie slovenských nárečí, slangu.
- ❽ Uveďte význam Jazykovedného ústavu Ľ. Štúra SAV jazykovedných časopisov a jazykových publikácií.
- ❾ Charakterizujte pojem jazykoveda i jednotlivé jazykovedné disciplíny.

